

PIOTR GINDRICH

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWO-
-SZKOLENIOWA NA TEMAT BADANIA ŚRODOWISKA
DZIECKA W WIEKU PRZEDSZKOLNYM ZA POMOCĄ
SKALI ECERS (*EARLY CHILDHOOD ENVIRONMENT
RATING SCALE*)

Kolejna, organizowana rokrocznie, międzynarodowa konferencja naukowo-szkoleniowa, której wiodącym tematem jest „Skala Oceny Jakości Środowiska Dziecka w Wieku Przedszkolnym (*Early Childhood Environment Rating Scale-ECERS*)”, miała miejsce w Porto w dniach 14–15 października 2013 roku. Została ona zorganizowana przez Wydział Psychologii i Nauk o Edukacji (*Faculdade de Psicologia e Ciências da Educação*) Uniwersytetu w Porto. Uczelnia ta objęła również patronatem tę konferencję. Na spotkanie zostali zaproszeni badacze zmiennych środowiska dydaktyczno-wychowawczego dziecka w wieku przedszkolnym (głównie psychologowie i pedagodzy) oraz nauczyciele z różnych krajów świata. W konferencji wzięło udział 50 osób reprezentujących państwa europejskie, takie jak: Portugalia (gospodarz), Wielka Brytania, Niemcy, Grecja, Polska, i pozaeuropejskie, jak: USA, Kanada, Izrael, Wietnam. Wśród uczestników znaleźli się wybitni badacze amerykańscy – prof. Thelma Harms i prof. Richard Clifford, będący autorami wszystkich dotychczasowych wydań Skali ECERS, w tym wersji zrewidowanej ECERS-R.

Obrady odbywały się na Uniwersytecie w Porto i przyjęły formę zarówno wykładów i sesji plenarnych, jak również dyskusji w zespołach roboczych, a także zajęć warsztatowo-szkoleniowych. Mając na względzie ten ostatni wymieniony aspekt, konferencja umożliwiła uczestnictwo w specjalistycznych warsztatach szkoleniowych z zakresu metodologii badań psychologiczno-pedagogicznych jakości środowiska dziecka.

Pierwszego dnia konferencji organizatorzy uroczyście powitali wszystkich uczestników. Następnie każdy prelegent zaprezentował swoją sylwetkę naukową i poinformował w języku angielskim o celu swego przyjazdu. Konferencja została oficjalnie otwarta przez gości specjalnych, tj. autorów Skali ECERS i ECERS-R – prof. Thelmę Harms i Richarda Clifforda z Uniwersytetu Północnej Karoliny (*University of North*

Carolina) w USA. Wygłosili oni wykład inauguracyjny na temat trzeciej rewizji Skali ECERS. Zapoznali w nim zgromadzonych badaczy i praktyków ze zmianami dokonanymi w najnowszej wersji skali oznaczonej w skrócie ECERS-3. Najistotniejszą modyfikacją było usunięcie obecnych we wcześniejszych wydaniach ECERS zmienionych i wskaźników odnoszących się do skali „Rodzice i Personel”. Prof. prof. Thelma Harms i Richard Clifford na początku swojego wystąpienia zauważyli również, że Polska obok Czech, Słowacji, Rosji, Ukrainy, Białorusi, Rumunii, Bułgarii należy do krajów, w których Skala ECERS albo nie była wcale stosowana w badaniach, albo wykorzystywano ją sporadycznie (dotychczas na terenie Polski tylko autor tego sprawozdania stosował tę skalę obserwacyjną w autorskim tłumaczeniu z języka angielskiego).

Prof. Richard Clifford zwrócił uwagę na wewnętrzne i zewnętrzne zagrożenia dla trafności pomiaru jakości środowiska dziecka w wieku przedszkolnym. Omawiając te wewnętrzne, podkreślił, że duże znaczenie ma to, aby obserwatorem była kompetentna, rzetelna oraz cechująca się odpowiednim przygotowaniem osoba. Powinna ona być w miarę bezstronna w swojej ocenie i mieć psychologiczno-pedagogiczne wykształcenie. Natomiast mając na względzie zewnętrzne zagrożenia dla trafności oszacowania, skupił się on na presji wywieranej przez władze oświatowe, ustawodawców, media, instytucje pozarządowe i agencje rządowe. Zwrócił też uwagę na kryteria i warunki, jakie powinny być spełnione, aby wyniki badań porównawczych jakości środowiska dziecka w wieku przedszkolnym w różnych państwach lub stanach amerykańskich były wiarygodne i obiektywne.

Następnie prof. Wolfgang Tietze z Wolnego Uniwersytetu (*Freie Universität*) w Berlinie wygłosił referat na temat tego, czy i w jakim stopniu jakość procesowa¹ środowiska dziecka w przedszkolu, oszacowana niemiecką wersją Skali ECERS, uległa poprawie w okresie 15 lat prowadzenia badań na terenie całych Niemiec.

Referat wygłoszony przez dr Jennifer Neitzel i dra Johna Sideridisa z Uniwersytetu Północnej Karoliny dotyczył zaś zagadnień metodologicznych, takich jak: właściwości psychometryczne Skali ECERS-R, nowa metoda obliczania wyników oraz możliwości wykorzystania w przyszłych badaniach nowych podskal wyodrębnionych na drodze analizy czynnikowej.

W dalszej części obrad dr Brenda Taggart z Uniwersytetu Londyńskiego (*University of London*) zaprezentowała wyniki obszernego, angielskiego projektu badawczego pt. „Skuteczna edukacja przedszkolna i szkolna” (*Effective pre-school, primary and secondary education-EPPSE*), realizowanego w zespole składającym się z kilkunastu badaczy w latach 1997–2014. Ważnym celem tego wieloletniego, zespołowego przedsięwzięcia badawczego, w którym biorą również udział m.in. dr Kathy Sylva i dr Pam Sammons (Uniwersytet w Oxfordzie), jest wykazanie, że jakość środowiska dziecka

¹ Pomiar jakości procesowej w przedszkolu polega głównie na określeniu udziału tzw. czynnika ludzkiego, czyli m.in. na zdiagnozowaniu stosunków społecznych, w tym wychowawczych, między opiekunami (pedagogami), dziećmi i rodzicami przebywającymi tam przez dłuższy lub krótszy czas.

w wieku przedszkolnym należy, uwzględniając jego rozwój w okresie od 3 do 16 lat, do kluczowych czynników warunkujących poziom osiągnięć szkolnych oraz stopień przystosowania społecznego w zakresie takich zmiennych, jak: poziom zachowań prospołecznych, antyspołecznych i nadpobudliwości, postawy wobec nauki i szkoły jako instytucji, popularność w grupie rówieśniczej, lękliwość czy samoocena szkolna.

Prof. Suzanne Manningham z Uniwersytetu Laval (*Université Laval*) w Kanadzie w swojej prezentacji ukazała przydatność Skali ECERS-R w badaniach rozwoju zawodowego, zwłaszcza w odniesieniu do kompetencji psychologicznych i pedagogicznych nauczycieli pracujących w przedszkolach kanadyjskich na północy prowincji Quebec. Podkreśliła również, iż wyniki badań jakości środowiska wczesnego dzieciństwa dziecka mogą być wykorzystane podczas przygotowywania programów doskonalenia zawodowego kadry pedagogicznej w przedszkolach.

Z kolei prof. Kafenia Botsoglou z Zakładu Pedagogiki Specjalnej na Uniwersytecie Thessaly w Volos (Grecja) dzięki zastosowaniu metody studium indywidualnego przypadku dowiodła, że zmienne i wskaźniki Skali ECERS-R mogą motywować pedagogów i pedagogów specjalnych do wprowadzania zmian w przestrzeni zamkniętej przedszkola, w terenie otwartym wokół niego oraz w zachodzących tam interakcjach społecznych, które sprzyjałyby stymulacji rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego dzieci.

Prof. Miriam Rosenthal z Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie w swoim referacie stwierdziła, że w Izraelu Skala ECERS jest już stosowana od blisko 40 lat. Skala ta, wraz z innymi narzędziami opracowanymi przez T. Harms, R. Clifforda i D. Cryer², stanowi integralną część programu studiów na kierunku pedagogika przedszkolna. Zauważyła ona również, że w okresie 40 lat Izrael zgromadził wiele doświadczeń w zakresie wykorzystywania Skali ECERS w procesie przygotowania zawodowego pedagogów przedszkolnych oraz w badaniach empirycznych obejmujących okres wczesnego dzieciństwa dziecka.

Drugiego dnia konferencji obrady otworzyła prof. Thelma Harms. W pierwszym wystąpieniu dr hab. Piotr Gindrich przedstawił wyniki badań pilotażowych dotyczących jakości środowiska dziecka w trzech przedszkolach polskich. Podjął również próbę wstępnego porównania poziomu jakości opieki przedszkolnej w Polsce i w innych krajach. Prelegent zwrócił uwagę słuchaczy na ograniczenia badań własnych, a zwłaszcza na konieczność przeprowadzenia w przyszłości w Polsce eksploracji uwzględniającej dużo więcej placówek, tak aby można było opracować polską adaptację Skali ECERS-R.

Następny referat został wygłoszony przez dr Tran Lee i prof. Wolfganga Tietze z Wolnego Uniwersytetu w Berlinie. Dokonali oni przeglądu wyników badań podłużnych przeprowadzonych w Wietnamie w okresie 6 lat na temat wartościowania

² Poza Skalą ECERS i ECERS-R są to takie narzędzia, jak: Skala Oceny Jakości Środowiska Rodzinnego (FCDRS *Family Day Care Rating Scale*), Skala Oceny Jakości Środowiska Dziecka w Wieku Niemowlęcym i Poniemowlęcym (ITERS-*Infant/Toddler Environment Rating Scale*).

przez rodziców i nauczycieli kryteriów, które należy uwzględnić podczas diagnozy jakości środowiska dziecka w wieku przedszkolnym za pomocą Skali ECERS. Badacze uwypuklili rolę pełnioną przez kulturę Dalekiego Wschodu w interpretacjach otrzymanych wyników badań własnych.

W dalszej części obrad dr Sandra Mathers z Uniwersytetu w Oxfordzie udowodniła, że jakość środowiska dziecka w wieku przedszkolnym jest też ważnym zagadnieniem, mając na względzie dzieci cechujące się wieloraką deprivacją (*multiple deprivation*), tzn. materialną, pedagogiczno-psychologiczną, kulturową. Wyjaśniła, że potrzeba wsparcia instytucjonalnego rośnie wraz ze zwiększaniem się środowiskowych zaniedbań wychowawczych, a przedszkole legitymujące się wysoką jakością opieki może spełniać ważną funkcję profilaktyczną w zapobieganiu deprivacji wielu potrzeb dziecka.

Po wysłuchaniu wszystkich wystąpień prof. Hans-Günther Rossbach z Uniwersytetu w Bambergu i dr Brenda Taggart z Uniwersytetu Londyńskiego rozpoczęły sesję końcową konferencji, dziękując za duży wysiłek organizacyjny zespołu portugalskiego ECERS. Potem przedstawili wnioski podsumowujące dwudniowe obrady, a kończąc zaprosili wszystkich zgromadzonych na kolejną konferencję, której miejsce zostanie ogłoszone w późniejszym terminie. Wśród prawdopodobnych przyszłych organizatorów konferencji ECERS wymieniono Brazylię i Grecję.

Reasumując, udział w międzynarodowej konferencji naukowo-szkoleniowej dotyczącej badania środowiska dziecka w wieku przedszkolnym za pomocą Skali ECERS w Porto był interesującym, a zarazem inspirującym doświadczeniem. Z pewnością słuchając wystąpień większości prelegentów można było odnieść wrażenie, iż niezależnie od kraju, w którym żyjemy, wysoka jakość środowiska dziecka w wieku przedszkolnym jest wyzwaniem dla współczesnej edukacji. Podołanie temu wyzwaniu może w pewnym sensie oznaczać podniesienie jakości życia człowieka, nie tylko w okresie wczesnego dzieciństwa, ale i w kolejnych etapach jego rozwoju.